

NATUR- ÅTGÄRDER FÖR SVERIGE

70 åtgärder för naturen
och vår framtid

INNEHÅLL

INTRODUKTION	3
NATURMÅLEN	4
SAMLAD NATURPOLITIK	6
NATURVÅRD	9
SKOGSBRUK	14
JORDBRUK	17
FISKE & VATTENBRUK	21
ENERGI	24
LANDSKAPSPLANERING	26
FINANSIERING	29
ÖVERVAKNING & UPPFÖLJNING	33

Stiftelsen Världsnaturfonden WWF
Ulriksdals Slott, 170 81 Solna
Organisationsnummer: 802005-9823

Telefon: 08-624 74 00
E-post: info@wwf.se
Hemsida: wwf.se

Design av Erik Rosin / Superworld
Tryckt med Svanenmärkt tryckprocess och
FSC-märkt papper (FSC-COC, SCS-COC-006131)

Fotograf framsida: © Everste / iStock
Fotograf sida 3: © Saga Sandin / WWF-Sweden

INTRODUKTION

DUBBLA UTMANINGAR – STORA MÖJLIGHETER

WWFs Living Planet Report 2024 visar på en katastrofal minskning av storleken på studerade populationer av vilda ryggradsdjur under de senaste femtio åren, -73%. Det är en varningssignal om att planeten håller på att förlora stora delar av sina ekosystem.

Även Sverige förlorar biologisk mångfald i en oroväckande takt. Det påverkar inte bara djur och växter utan även oss människor. Vi är beroende av stabila och fungerande ekosystem – allt från maten vi äter och vattnet vi dricker till kvaliteten på luften vi andas och de mediciner vi behöver. Naturen är också en källa till rekreation och mentalt välbefinnande.

Vi har en dubbel kris – förlust av biologisk mångfald och klimatförändringarna. Dessa båda kriser påverkar ömsesidigt varandra. Och de orsakas till största delen av mänsklig aktivitet som mark- och vattenanvändning och vår konsumtion. Därför behöver vi helhetssyn och helhetsgrepp. För att lyckas måste hela samhället involveras i den omställning som krävs.

Vi kan fortfarande slå in på en annan väg där den negativa utvecklingen för naturen vänds och klimatförändringarna begränsas. Sverige har som ett rikt land, med lång tradition inom naturvård och miljöpolitik, goda förutsättningar och därmed

även ett stort ansvar att både vända trenden på hemmaplan och bidra till önskvärd global utveckling. Omställningen för natur och klimat innebär även en stor möjlighet för Sverige och svenska företag att ligga i framkant. Även vår ekonomi bygger på fungerande ekosystem.

WWF vill att Sverige ska vara ett land som både agerar på hemmaplan och driver på andra länder i biologisk mångfalds- och klimatfrågorna, och bejaktar den samhällsomställning som är nödvändig. Omställningen ger stora möjligheter för människor och företag. För att nå dit är en natur- och klimatpolitik som skyndsamt levererar på de mål vi åtagit oss en självklarhet och nödvändighet.

Gustaf Lind
Generalsekreterare
Världsnaturfonden WWF

Ladda ner rapporterna

Detta är en av två rapporter med WWFs förslag på naturåtgärder respektive klimatåtgärder för Sverige.

Båda rapporterna kan laddas ner via QR-koden eller genom att gå till: wwf.se/atgarder

SVERIGE MÅSTE TA SITT ANSVAR FÖR NATUREN

Världens länder antog 2022 ett nytt globalt FN ramverk för biologisk mångfald, Kunming–Montreal-ramverket. Det syftar till att stoppa och vända förlusten av biologisk mångfald till 2030, och ge naturen förutsättningar att återhämta sig till 2050.

Länderna har bland annat åtagit sig att väsentligt utöka arean av naturliga ekosystem, hejda förlusten av hotade arter, nyttja och förvalta biologisk mångfald på ett hållbart sätt och mobilisera de ekonomiska resurser som krävs för att nå dessa mål. Det globala ramverket anger fyra resultatmål (goals) till 2050 samt 23 åtgärds mål (targets) som ska nås senast 2030 (se figur).

Även EU är part till konventionen om biologisk mångfald (CBD) och antog redan 2020 en egen biodiversitetsstrategi. Strategin innehåller åtaganden om att vidta de åtgärder som krävs för att stoppa och vända förlusten av biologisk mångfald senast 2030, bland annat genom en ambitiös satsning på restaurering av skadade ekosystem och skydd av områden med stor betydelse för biologisk mångfald. Sverige har ett ansvar att bidra till genomförandet av såväl det globala ramverket som EUs biodiversitetsstrategi. EU har även beslutat om andra rättsakter som har stor betydelse för naturen och för att leva upp till dessa åtaganden.

Såväl det globala ramverket som EUs biodiversitetsstrategi innebär att varje land som ingått åtagandet måste bidra till att nå målen, globalt respektive på EU-nivå. Sverige kan inte peka på andra länder och förvänta oss att de ska agera om inte vi gör det själva. Vi har vårt tydliga ansvar.

För att leva upp till det globala åtagandet ska varje land ta fram en nationell strategi och handlingsplan (national biodiversity strategy and action plan, NBSAP). Den nationella handlingsplanen bör uttrycka en ambition i linje med det globala ramverket, och för EU-länderna även biodiversitetsstrategin. Enligt det globala ramverket ska planen innehålla dels nationella uppföljningsbara mål som motsvarar målen i det globala ramverket, dels de strategier, åtgärder och styrmedel (inkl. finansiering) som krävs för att nå målen, liksom mekanismer för uppföljning och utvärdering. Idag saknas dock helt etappmål som specifikt rör biologisk mångfald i det svenska miljömålssystemet.

Vi vill se en svensk handlingsplan (NBSAP) som fullt ut lever upp till ambitionen och kraven i globala ramverket och i EU-strategin. WWFs förslag i detta dokument utgör ett viktigt bidrag som vi hoppas att regeringen inkluderar i Sveriges NBSAP. Förslagen ska däremot inte ses som kompletta för att fullt ut svara upp mot de politiska åtagandena.

I detta dokument presenteras 70 förslag till konkreta åtgärder, uppdelat på 9 områden, som WWF anser bör ingå i Sveriges nationella handlingsplan (NBSAP). Detta bör utgöra en del av en samlad natur- och klimatpolitik.

GLOBAL BIODIVERSITY FRAMEWORK

VISION FOR 2050 & MISSION FOR 2030

2050 Vision: "A world of living in harmony with nature where by 2050, biodiversity is valued, conserved, restored and wisely used, maintaining ecosystem services, sustaining a healthy planet and delivering benefits essential for all people."

2030 Mission: "To take urgent action to halt and reverse biodiversity loss to put nature on a path to recovery for the benefit of people and planet by conserving and sustainably using biodiversity and by ensuring the fair and equitable sharing of benefits from the use of genetic resources, while providing the necessary means of implementation."

4 GOALS FOR 2050

A | **Protect and Restore**

B | **Prosper with Nature**

C | **Share Benefits Fairly**

D | **Invest and Collaborate**

23 TARGETS FOR 2030

SAMLAD NATURPOLITIK

EN SAMLAD POLITIK FÖR NATUREN

För att möta naturkrisen och leva upp till Sveriges åtaganden kring biologisk mångfald krävs en samhällsomställning där alla måste bidra.

Alla – från enskilda personer till företag, politiker, myndigheter och organisationer – inom alla relevanta sektorer och politikområden behöver vara med. Det krävs såväl ökade naturvårdsinsatser som en omställning till hållbart nyttjande, liksom finansiella resurser, kunskap och kapacitet. För att leda, samordna och driva på arbetet behövs en samlad kraftfull naturpolitik baserad på bästa tillgängliga kunskap och en samsyn om de mål som ska nås.

När det gäller klimatkrisen har vi sedan flera år ett klimatpolitiskt ramverk med en klimatlag, klimatmål och ett klimatpolitiskt råd. Detta har bidragit till att klimatet idag är en

central fråga i politiken. Vi har även en nationell samordnare för näringslivets arbete med klimat, Fossilfritt Sverige. Motsvarande behövs för naturen.

Processen att ta fram en nationell strategi och handlingsplan för biologisk mångfald (NBSAP) och arbetet att genomföra den måste också genomsyras av ett rättighetsperspektiv och brett deltagande från olika delar av samhället, inklusive urfolk och lokalsamhällen.

För att vi på allvar ska kunna hantera naturkrisen och ge biologisk mångfald den plats och prioritet den behöver och förtjänar på den politiska agendan behövs en samlad politik för naturen.

© Angelica Zander / iStock

1 Inrätta ett naturpolitiskt ramverk

Det skulle ge en stabil grund för en tydlig och sammanhängande naturpolitik där biologisk mångfald integreras i alla sektorer och politikområden och som skapar långsiktiga förutsättningar för den omställning som krävs för att säkra en välmående natur. Det bör, motsvarande klimatpolitiska ramverket, omfatta:

- **Ett långsiktigt naturpolitiskt mål** som beslutas av riksdagen, baserat på Sveriges åtaganden internationellt och inom EU. Förslag på mål: *"Sverige ska senast till 2030 stoppa och vända förlusten av biologisk mångfald i Sverige samt senast till 2050 upprätthålla, stärka eller återställa alla svenska ekosystems integritet, konnektivitet och resiliens, öka förekomsten av inhemska vilda arter till livskraftiga och resilienta nivåer och bevara deras genetiska mångfald, och därigenom upprätthålla och stärka ekosystemens funktioner och tjänster"*;
- **En naturlag** som anger att varje regering vid varje ny mandatperiod ska ta fram en naturpolitisk handlingsplan som talar om vad som ska göras för att nå målet och vilka resurser som avsätts för att nå dit, liksom en årlig naturredovisning som beskriver hur det naturpolitiska arbetet fortlöper;
- **Ett naturpolitiskt råd** som ger stöd till och utvärderar regeringens insatser.

2 Utse en nationell samordnare för näringslivets arbete med biologisk mångfald

Detta inkluderar att ta fram branschvisa färdplaner. Arbetet kan och bör drivas av näringsliv och branscher. Staten via regeringen har en viktig roll i att initiera och samordna initiativet. Fossilfritt Sverige har på ett bra sätt visat vägen.

3 Beakta demokratiska rättigheter fullt ut vid besluts- och lagstiftningsprocesser

Detta genom att införliva och till fullo tillämpa Århuskonventionen och kopplade EU-direktiv i svensk lagstiftning. Konventionens tre pelare om allmänhetens rätt till tillgång till information och delaktighet i beslutsfattande samt miljöorganisationers talerätt i miljöfrågor måste genomföras fullt ut. Det grundlagsskyddade beredningskravet måste respekteras, bland annat genom att rimlig tid ska ges för olika aktörer att yttra sig över författningsförslag som läggs fram. Stärk också skyddet för civilsamhället och enskilda så att de kan göra sina röster hörda utan rädsla för hårda straff och andra sanktioner från stat eller t.ex. arbetsgivare.

© Paolo Graziosi / iStock

4 Stärk konsultationsordningen för att stärka samernas ställning i processer som berör Sápmi

Detta så att principen om fritt och informerat förhandssamtycke efterlevs, och i linje med CBDs artiklar om urfolkens roll i förvaltningen av biologisk mångfald och biologiska resurser (artikel 8j och 10c). Det bör innefatta etablerande av finansiella och organisatoriska strukturer i syfte att säkerställa meningsfullt deltagande av samer och lokala samhällen i relevanta beslutsprocesser, t.ex. riktlinjer för tillämpning i olika sektorer. Detta bör ta utgångspunkt i FN:s urfolksdeklaration Undrip.

5 Utveckla styrmedlet lokala åtgärdssamordnare

Etablera statligt finansierade rådgivare med god kompetens, vilka ger markägare och lokala nyckelaktörer stöd i att planera, finansiera och genomföra åtgärder för naturen lokalt. Ett bra exempel är den LEVA-satsning som genomförts för övergödnings- och vattenåtgärder. Motsvarande funktion bör utvecklas och stegvis etableras för andra områden där lokalt genomförande behöver samordnas och skalas upp, i skogs- och jordbrukslandskapet, i våtmarker liksom i kustvattenmiljön. Lokala åtgärdssamordnare bör i första hand vara knutna till kommuner. De kan i vissa fall vara knutna till andra lokala eller regionala aktörer så som vattenråd, naturvårdsstiftelser och liknande organisationer, samt ibland till länsstyrelser. Samordnarna bör finansieras via öronmärkta statliga medel (anslagspost eller villkor). Vid behov bör ändamålet med existerande statliga anslag justeras, liksom utformning av anslagsposter och villkor i regleringsbrev.

6 Genomför EUs miljölagstiftning fullt ut

Det omfattar inte minst art- och habitatdirektivet, restaureringsförordningen, vattendirektivet, havsmiljödirektivet samt avskogningsförordningen. Använd allt tillgängligt relevant vetenskapligt underlag vid detta genomförande så att målen om gynnsam bevarandestatus respektive god ekologisk status uppnås. Kopplingar och synergier mellan dessa och andra rättsakter, liksom med EUs olika strategier och internationella åtaganden, behöver tas till vara vid detta genomförande.

NATURVÅRD

NATURVÅRD FÖR VÄLMÅENDE LAND, VATTEN & HAV

Skydd, skötsel, och restaurering är viktiga verktyg i naturvården. I såväl det globala ramverket som i EUs biodiversitetsstrategi är naturvårdsinsatser en bärande del med särskilda mål och åtgärder.

Arbetet med skydd, skötsel och restaurering omfattar samtliga naturtyper – på land, i sötvatten och hav – och måste ses som en helhet förenat med ett hållbart brukande.

Vi behöver skydda åtminstone de mest värdefulla 30 procenten av alla land och vattenområden samt förvalta och bruka de övriga 70 procenten på ett hållbart sätt, inklusive att restaurera skadade ekosystem. Sammantaget bidrar det till ökad motståndskraft hos ekosystemen.

Populationstrender måste vändas från en negativ till en positiv utveckling. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt

livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Åtgärder för att stärka populationer och deras livsmiljöer behöver genomföras både inom och utanför skyddade områden. Det handlar ofta om att säkerställa tillgång på livsmiljöer.

Naturvårdsinsatser ska alltid grundas på bästa tillgängliga kunskap och vetenskaplig grund. Allt relevant kunskapsunderlag måste användas vid utformning av mål, strategier och åtgärder; inom områdesskydd, skötsel och restaurering. God vetenskaplig grund måste också användas i bedömning av måluppfyllelse.

7 Besluta och genomför etappmål om att senast 2030 skydda minst 30% av land, vatten och hav, varav 10% strikt

Skyddet ska utgöra ett representativt och ekologiskt sammanhängande nätverk av väl förvaltade områden. Skyddade områden samt OECMs (andra effektiva områdesbaserade bevarandeåtgärder) ska, för att kunna räknas in i måluppfyllnad, på ett transparent sätt uppfylla samtliga IUCNs kriterier. Det omfattar bl.a. rättslig reglering, tydligt bevarandesyfte/mål (inkl. för biologisk mångfald), områdesspecifika planer för förvaltning och bevarande med heltäckande föreskrifter och bevarandeåtgärder, långsiktigt skydd och geografisk avgränsning. Endast områden som uppfyller samtliga kriterier och på ett betydande sätt gynnar biologisk mångfald och bidrar till ett representativt ekologiskt sammanhängande skydd bör räknas mot målet och rapporteras till internationella organ.

Strikt skyddade områden ska vara områden där syfte och fokus primärt är bevarande av ekosystemens naturliga processer, dynamik och biologiska mångfald och därmed helt eller delvis, lämnas för fri utveckling med undantag av naturvårdsåtgärder som efterliknar eller krävs för att nå detta syfte.

Alla kvarvarande ur- och naturskogar ska skyddas strikt, i linje med EUs biodiversitetsstrategi och i enlighet med EUs vägledningar. Genomför 10% strikt marint skydd, med fiskefredning året runt.

8 Ge Naturvårdsverket uppdrag att kvalitetssäkra rapportering om skyddade områden och OECMs

Uppdraget bör omfatta att kvalitetssäkra rapportering till de internationella organen, i synnerhet underlag och kriterieuppfyllnad (enligt ovan), samt att säkerställa att inrapporterade områden sammantaget utgör ett representativt och ekologiskt sammanhängande nätverk.

9 Anta etappmål om att alla formellt skyddade områden ska förvaltas effektivt senast 2030

Förvaltningen ska ske genom naturvårdande skötsel eller ett aktivt beslut om fri utveckling, så att de inte förlorar de naturvärden de syftar till att bevara, och så att konnektivitet i landskapet inom land och hav upprätthålls. Ge i uppdrag till berörda myndigheter att uppdatera samtliga inaktuella skötsel- och bevarandeplaner i skyddade områden. Detta är i enlighet med vad Miljömålsberedningen föreslår i SOU 2025:21. Öka resurserna för genomförande.

10 Genomför EUs förordning om restaurering av natur fullt ut

Besluta om en ambitiös nationell restaureringsplan baserad på vetenskapligt underbyggda mål och säkerställ kravet på icke-försämring. Detta för att uppnå gynnsam bevarandestatus för aktuella naturtyper och arter samt för att öka ekosystemens resiliens och trygga ekosystemtjänster. Finansiering måste säkras.

© Ola Jennersten / WWF-Sweden

11

Besluta om etappmål om genomförande av restaureringsåtgärder

Detta utifrån de centrala målen i EUs restaureringsförordning. Senast 2030 ska restaureringsåtgärder genomföras för minst 30 procent av de i Sverige förekommande naturtyper enligt EUs restaureringsförordning som på god ekologisk kunskapsgrund inte bedöms vara i gott tillstånd. Senast 2040 ska restaureringsåtgärder genomföras för minst 60 procent och senast 2050 ska restaureringsåtgärder genomföras för minst 90 procent av respektive grupp av dessa naturtyper. I enlighet med Miljömålsberedningens förslag, SOU 2025:21.

12

Riv obsoleta dammar och andra vandringshinder i fritt strömmande vatten

Detta för att öka biologisk mångfald och konnektivitet. Det finns redan ett gediget dammregister som kan användas för att identifiera obsoleta dammar och hinder som kan tas bort. Principen om att förorenaren betalar bör tillämpas i så stor utsträckning som möjligt i frågan om restaureringskostnaderna. De stora vattenkraftbolagen bör ta ett särskilt ansvar. Restaurera svämmiljöer, strandzoner och bottnar liksom uträtade vattendrag från flottledsrensning för att återskapa naturliga livsmiljöer.

13

Öka takten för restaurering av våtmarker, inklusive återvätning av dränerad torvmark

Detta för att gynna biologisk mångfald i och nära vatten, minska klimatpåverkan samt minska övergödningen. Jord- och skogsbruket står inför stora investeringar pga. alltmer frekvent torka och översvämningar. Offentligt stöd till vatteninfrastruktur bör därför styras så att det gynnar biologisk mångfald, minskar klimatpåverkan och övergödning. Därigenom kommer stödet också bidra till att lösa markägarnas utmaning med för lite och för mycket vatten.

14

Stärk det systematiska arbetet mot invasiva främmande arter

I första hand genom förebyggande åtgärder, inklusive att ytterligare identifiera vektorer för införsel. Stärk varningssystemet för tidig upptäckt av riskarter samt stärk bekämpningen av sådana arter som vi redan har inom landets gränser. Detta innefattar att ge berörda myndigheter i uppdrag att ta fram ett utökat och omfattande förslag på arter som ska föras upp på den nationella förteckningen. Åtminstone de som klassificerats i de två högsta riskklasserna i Artdatabankens riskklassificering bör tas upp på den nationella förteckningen, om inte särskilda skäl talar emot.

Vidare bör de berörda myndigheterna ges i uppdrag att ta fram en plan mot oavsiktlig spridning av främmande arter och arbete för bekämpning av invasiva arter listade i EU-förteckningen och i den nationella förteckningen. Stärk resurserna för arbetet med invasiva arter.

15

Stärk tillämpningen av fridlysningsregler och det förebyggande systemet för artskydd

Inför ersättningslösningar för markägare vid betydande inskränkningar i brukandet till följd av fridlysningsregler för att öka acceptansen och legitimiteten för åtgärder för biologisk mångfald.

Inför bestämmelser som reglerar hur verksamhetsutövare ska arbeta förebyggande med artskydd i alla miljöer, bl.a. för att förebygga att fridlysningsförbuden aktualiseras.

Nationell fridlysning ska även fortsatt gälla vid pågående markanvändning och omfatta skydd av arternas livsmiljöer om det är motiverat utifrån artens behov. Genomför en översyn av vilka arter som bör omfattas av den nationella fridlysningen för att säkerställa att rätt arter, särskilt skyddsvärda arter, finns med. WWF anser att i huvudsak följande arter bör omfattas; de arter med högsta hotklasser i rödlistan (starkt hotade och akut hotade) samt särskilt relevanta arter med lägre hotkategori eller arter som hotas av insamling. Vattenlevande arter bör vara ett särskilt fokus i översyn kring nationellt fridlysta arter. Ta tillvara förslagen i SOU 2021:51.

16

Besluta om etappmål till 2030 om att ta fram och genomföra åtgärdsprogram för hotade arter

Öka resurserna kraftigt för arbetet med åtgärdsprogrammen, förstärk uppföljningen och utveckla samarbetet med åtgärdsprogram i andra länder på EU nivå.

© Knappe / iStock

17 Stärk rovdjurs- och viltförvaltningen

Stärk finansieringen så att staten kan ge full ersättning till djurägare då rovdjursskador uppstår samt heltäckande bidrag till uppförande av rovdjursstängsel. Rovdjursförvaltningen behöver också förstärkas genom andra förebyggande åtgärder såsom finansiering av innovationsarbete. Vidare bör myndigheterna ges utökade resurser för att fullt ut kunna utföra sitt uppdrag kring viltförvaltning, bl.a. genom dialog- och informationsinsatser.

18 Intensifiera arbetet mot artskyddsbrott

Detta genom att stärka de svenska regelverken såsom artskyddsförordningen och straffrättsbestämmelserna i 29 kapitlet miljöbalken och dess tillämpning, t.ex. införa ett förbud mot äggsamlingar i Sverige. Införliva EUs miljöbrottsdirektiv fullt ut. Säkerställ resurser för internationell medverkan gällande CITES så att Sverige även fortsatt kan vara ledande i arbetet mot handel med utrotningshotade arter. Ta tillvara på förslagen i SOU 2021:51.

19 Ratificera avtalet om marin biologisk mångfald i områden utanför nationell jurisdiktion (BBNJ)

Ratificera avtalet skyndsamt och genomför dess åtaganden fullt ut.

SKOGSBRUK

SKOGSBRUK INOM NATURENS GRÄNSER

Sveriges landyta domineras av skog, där en stor andel av våra landlevande arter finns. När förutsättningarna för arternas fortlevnad försämras ökar också antalet rödlistade skogsarter.

Mellan 2015 och 2020 ökade antalet rödlistade skogsarter med 13 % till 2 041 enligt SLU Artdatabankens bedömning. Omkring 1000 av dessa hotas av det dominerande kalhyggesbruket. Svenskt skogsbruk är en viktig näring men har under lång tid påverkats, och påverkar, skogen genom en likriktning som utarmar livsmiljöer för våra skogsarter.

I skogen finns goda möjligheter till synergier mellan klimat- och naturpolitik genom en hållbar skogstillväxt samtidigt som utsläpp av växthusgaser minskar, biologisk mångfald gynnas samt skogens motståndskraft förstärks. Men det kräver mer skydd, hänsyn och ett mer naturnära skogsbruk, vilket också gynnar rennäring och friluftsliv. Staten behöver gemensamt med skogsnäringen uppfylla bindande EU-lagstiftning om klimat och natur så som förordningen om kolsänkor i markanvändningssektorer (LULUCF), förnybartdirektivet, art- och habitatdirektivet samt naturresteringsförordningen. Åtaganden som EUs

biodiversitetsstrategi och skogsstrategi behöver också efterlevas.

Lagstiftningen som rör skogsbruket är otillräcklig vad gäller tydlighet och nivå av hänsyn. Det lagfästa kunskapskravet i miljöbalken måste efterlevas. Därtill finns ett växande behov av oberoende rådgivning och stöd till enskilda privata skogsägare när kraven ökar.

Dagens skogspolitik uppfyller inte omvärldens förväntningar och krav. Skogsvårdslagen är en minimilag och uppföljning av miljömålet Levande skogar visar på en negativ utveckling. Sammantaget fungerar skogspolitikens "frivilliga ansvar" i kombination med sviktande statliga insatser mycket dåligt i ett EU-rättsligt perspektiv. Ansvarsförhållandet mellan stat och skogsägare behöver förtydligas samt regelverk och incitament, såsom finansiella verktyg, utvecklas och stärkas för att säkerställa skydd och bevarande av kollektiva nyttor.

20

Förtydliga och stärk lagstiftningen avseende skogsägars ansvar

Detta särskilt beträffande högre krav på miljö- och social hänsyn i skogsbruket. Hänsynen i skogsbruket är idag otillräckligt och pågående markanvändning tolkas som synonymt med dagens schablonmässiga kalhyggebruk. Därtill fungerar skogsvårdslagens minimiram och det "frivilliga ansvaret" dåligt i ett EU-rättsligt perspektiv. Ett tydligt exempel är det förebyggande system för artskydd som medlemsstater ska ha i enlighet med art- och habitat- samt fågeldirektiv, enligt praxis från EU-domstolen.

21

Utveckla och skärp lagstiftning och styrning av intensiva och miljöskadliga skogsbruksmetoder

Det finns en drivkraft från skogsnäringen att öka skogsproduktionen med åtgärder som inte samspekar med de naturgivna ekologiska processerna och kan åstadkomma miljöskada. Exempel på sådana intensiva åtgärder är dikning/dikesrensning/skyddsdikning, användning av främmande trädslag och gödsling. Här behövs en tydlig lagstiftning och implementering avseende prövning, tillstånd och styrning för att optimera nytta och minimera risk. Det saknas idag.

22

Stärk finansieringen till Skogsstyrelsen för ökad tillsyn

Ökad tillsyn krävs för att på ett trovärdigt och transparent sätt säkerställa att krav som ställs i EUs berörda rättsakter och i vårt nationella regelverk efterlevs. Tillsätt tillräckligt med resurser för att granska avverkningsanmälningar för att säkerställa tillräckligt skydd för utpekade arter, hänsyn mot vattendrag och skydd av våra sista ur- och naturskogar. Därtill behöver myndigheten få stärkta resurser för att följa upp hänsynen i skogsbruket.

23

Stärk finansiering för stöd och rådgivning till privata enskilda skogsägare

Detta så att dessa kan identifiera höga naturvärden och redovisa hänsyn till dessa i avverkningsanmälningar för att förebygga brott mot lagar men också rådgivning för att öka användningen av mer hållbara och naturnära skogsbruksmetoder. Genom riktad och oberoende rådgivning som mjukt styrmedel kan staten på ett positivt sätt väcka ett intresse och engagera skogsägare för att nå nationella och internationella mål och åtaganden.

© Daniel Balakov / iStock

24

Inrätta statlig finansiering för omställning till naturnära skogsbruk och hyggesfria metoder

Skogsstyrelsen har under ett antal år haft ett arbete med att ge råd avseende hyggesfria skogsbruksmetoder. Men detta behöver breddas och stärkas så att fler enskilda privata skogsägare nås av kunskap och rådgivning för att förstå möjligheterna, inklusive ekonomiska, med andra skogsbruksmetoder än trakthyggesbruk. Staten behöver även avsätta finansiella resurser för att täcka eventuella kostnader som uppstår när skogsägare vill ställa om till mer hyggesfria metoder. Även skogsbruksplaner behöver utvecklas för att passa ett hyggesfritt skogsbruk.

25

Inför styrmedlet kolinlagringssavtal, för naturen och klimatet

Det innebär avtal där skogsägare erbjuds statlig ersättning för senarelagd avverkning med minst 20 år över lägsta rekommenderade slutavverkningsålder. Och där dessa kan tecknas för bestånd där medelåldern ligger på minst fem år över rekommenderad slutavverkningsålder. Ersättning bör villkoras mot att arealen överstiger fem procent frivillig avsättning inom fastigheten samt att det ges garanti att ingen gallring eller slutavverkning sker inom berörd del under avtalsperioden. Avtalet innebär ett nytt sätt för staten att via naturbaserade lösningar betala skogsägare för de kollektiva nyttor och ekosystemtjänster som överhållning av produktiv skog innebär. Förslaget är i stort i linje med vad som föreslås i Miljömålsberedningens betänkande (SOU 2025:21).

JORDBRUK

ETT JORDBRUK FÖR MAT & MÅNGFALD

Jordbruket är en förutsättning för vår livsmedelsförsörjning och den biologiska mångfalden i odlingslandskapet.

Endast genom att utveckla ett hållbart jordbruk kan vi långsiktigt säkra vår livsmedelsberedskap och underlätta samhällets övergång till en cirkulär ekonomi. Genom jordbruket skapas kulturpräglade ekosystem, som ytterst är beroende av genetiska resurser och genetisk variation.

För att stärka den biologiska mångfalden i det svenska jordbrukslandskapet måste den gemensamma jordbrukspolitiken i EU (CAP) utvecklas. Genom att ersätta jordbruksföretagen för de kollektiva nyttor de skapar och upprätthåller kan sektorn bli en del av lösningen på natur- och klimatkrisen. Det krävs även kraftfulla nationella styrmedel för att öka arealen våtmarker, naturbetesmarker och slåtterängar. Offentlig upphandling samt nationella och regionala livsmedelsstrategier har en central funktion för att styra mot hållbart jordbruk och ökad biologisk mångfald. Livsmedelsstrategin 2.0 behöver revideras och bygga på insikten att friska ekosystem och biologisk mångfald är grunden för en långsiktigt hållbar livsmedelsproduktion.

I Sverige är det särskilt viktigt att öka arealen hävdad naturbetesmark och slåtteräng. Genom att stärka

konkurrenskraften för naturbetesdrift kan produktionen öka samtidigt som tillståndet för biologisk mångfald förbättras. Ängar och naturbetesmarker hör till de artrikaste naturtyperna vi har. Men merparten av äldre tiders naturbetes- och ängsmarker har beskogats, plöjts upp, dikats ut eller bebyggts. Det har lett till att mer än 1300 arter som är beroende av dessa miljöer har rödlistats. Enligt den senaste rapporten om tillståndet för Sveriges arter och naturtyper upptagna i EUs art- och habitatdirektiv är tillståndet sämst just för gräsmarkerna, dvs. våra naturbetesmarker och slåtterängar.

I de intensivt brukade slättbygderna är brist på föda och livsmiljöer för pollinatörer och jordbruksfåglar ett akut problem. Landskapselement behöver anläggas och skötas, och de negativa effekterna av bekämpningsmedel och övergödande ämnen minimeras genom ekologisk produktion och precisionsodlingsmetoder. Särskilt viktigt är att återskapa blomrika miljöer.

Konsumtionen är en viktig drivkraft bakom förlust av biologisk mångfald, och behöver adresseras genom politiska beslut.

26

Fasa successivt ut det arealbaserade inkomststödet i EUs jordbrukspolitik (CAP)

Fasa ut inkomststödet och för över motsvarande medel till åtgärder för biologisk mångfald och klimat. Så länge inkomststöden finns kvar bör de styras om till företag "i störst behov" i enlighet med EU-kommissionens vision för jordbrukspolitik. Det vill säga till unga lantbrukare, nystartade företag, företag med integrerad djur- och växtodling, samt omfördelas från stora till små- och mellanstora företag. Regeringen bör driva förslaget på EU-nivå i samband med reformen av CAP för år 2028–2034.

27

Stärk lönsamheten för naturbetesbaserad djurhållning och skötsel av ängsmarker i strategiska planen för EUs jordbrukspolitik

Detta genom att:

- Höja miljöersättningarna för skötsel av ängs- och betesmarker inom CAP så att de innebär full ersättning för merkostnaden av att ha djur på naturbetesmark, jämfört med på åker. Jordbruksverkets kalkyler bör uppdateras för att spegla aktuellt kostnadsläge.
- Justera kompensationsstödet så att naturbetesbaserad drift och ekologisk djurhållning premieras. I nuvarande konstruktion gynnas produktionsmodeller med högre djurtäthet.
- Införa ett stutbidrag för att göra det mer lönsamt att ha stutar på naturbete än att föda upp tjurar i stall. Avveckla nötkreatursstödet. Inför en miljö- och djurvälståndersättning för mjölkkor som pensioneras på naturbete. Genom att låta kor som ska tas ur produktion beta några månader på naturbetesmark kan mjölkföretagen öka sitt bidrag till biologisk mångfald, djurvälståndet stärkas och köttproduktionen öka och bli av högre kvalitet.
- Införa ett investeringsstöd för djurstallar med krav på betesdrift och gör det möjligt för deltidsbönder att söka investeringsstöd för djurstallar för betesdrift. Inför också ett investeringsstöd för virtuella stängsel kombinerat med rådgivning när tekniken blivit godkänd.
- Införa en miljöersättning för vall. Syftet med ersättningen ska vara inlagring av kol, minskat kväveläckage och biologisk mångfald. Miljöersättningen bör utformas så att extensivt skötta vallar som tar hänsyn till markhäckande fågel och pollinatörer särskilt premieras. Det kan handla om en tilläggsersättning för senarelagd vallskörd och en särskild ersättning för ängsvallar som utvecklat en ängsmarksliknande flora.
- Möjliggöra ersättning för betesfria år och en tilläggsersättning för sent betespåsläpp inom ramen för skötsel av betesmarker inom CAP. Alltför intensivt bete, från tidig vår till sen höst, är negativt för många hävdgynnade arter som inte hinner sätta frö. Många betesmarker är gamla ängsmarker som slogs först när många örter hunnit sätta frö. Genom sent betespåsläpp eller enstaka betesfria år kan biologisk mångfald stärkas i dessa marker.
- Återinföra ersättningen för myrslätter, hamling och bränning av ljunghed.

© Knappe / iStock

28

Precisera etappmålet ”Ingen övergödning” så att det blir kvantifierat och tidsatt

Det bör göras för både kväve- och fosforutsläpp så att etappmålet blir både smart och möjligt att styra mot. De kvantifierade målen bör kombineras med en satsning på åtgärder för att minska förlusterna av kväve och fosfor till luft och hav från jordbruk, särskilt från gödselhantering och andra källor. Etappmålet bör kompletteras med etablerande av nationella miljöräkenskaper för kväve- och fosfor på samhällsnivå i likhet med vad som finns i Skottland. Merparten av dessa åtgärder kan utgöra en komplettering och utveckling av Kväveklivet. Detta behöver ges en stegvist ökad investerings- och stödbudget och även breddas så att alla effektiva typer av åtgärder kan få stöd, oavsett om de är tekniska eller av annan typ.

29

Bibehåll miljöersättningen för blommande åker och fältkant

Stimulera produktion av inhemska och regionalt anpassade ängsfröblandningar. För att vända trenden för våra vilda pollinatörer behöver blomrika miljöer återskapas. För att förhindra spridning av invasiva arter och undvika att den genetiska mångfalden utarmas är det viktigt att använda fröblandningar med så lokalt ursprung som möjligt.

30

Satsa på domesticerad mångfald

Stärk bl.a. finansieringen av Programmet för odlad mångfald (POM), den nationella genbanken för trädgårdsväxter, och stöd till lantrasföreningar, inom den strategiska planen för jordbrukspolitik. Satsa också på växtförädling av robusta sorter anpassade till klimatförändringen och regionala förutsättningar genom stärkt finansiering av SLU Grogrund.

31

Uppdatera Livsmedelsstrategin 2.0 med mål och strategier för hållbarhet och hälsa

Den befintliga livsmedelsstrategin har alltför ensidigt fokus på konkurrenskraft och export, och behöver utvecklas så att det svenska livsmedelssystemet och jordbruket når miljö- och klimatmål. Strategin bör även ha ett mål för att öka den ekologiska produktionen samt hållbarhetscertifieringar som Svenskt Sigill Klimat och Naturbeteskött.

32

Anta mål för ökad konsumtion av ekologiskt producerade livsmedel i offentlig sektor

Regeringen bör ge Jordbruksverket, ihop med andra berörda myndigheter, i uppdrag att utreda och föreslå ett sådant mål, inom ramen för livsmedelspolitiken.

33

Anta mål för hållbar livsmedelskonsumtion inom ramen för livsmedelspolitiken

Vi vill se en tydlig, engagerande och enad målbild som ger en riktning för arbetet med hållbara livsmedelssystem för att aktörer, organisationer och nätverk ska kunna bidra på ett effektivt sätt. Målen ska beskriva hur konsumtionen av mat behöver utvecklas för minskad klimatpåverkan samtidigt med ökad biologisk mångfald. Målen kan baseras på de som presenterats i regeringsuppdraget Insatser för hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion (S2021/03523).

34

Inför obligatorisk användning av hållbarhetskriterier vid inköp av livsmedel till offentlig sektor

Offentlig sektor är en viktig drivkraft för hållbarhet och med bra stöd kan offentliga kök leda vägen mot ökad hållbarhet i restaurang och storkök. Idag används kriterierna av en del offentligt upphandlande myndigheter men ett obligatorium att använda dem sänder en ännu starkare signal om samhällets ambitioner och vilja. Utveckla kriterierna så att de tydligt styr mot ökad biologisk mångfald och minskad klimatpåverkan.

35

Ge Upphandlingsmyndigheten uppdrag att utföra en informations- och rådgivningsinsats om naturbeteskött

Denna bör riktas mot kommuner och regioner med fokus på upphandling av naturbeteskött, och dess positiva effekt på kolinlagring och biologisk mångfald. Förslaget är i enlighet med Miljömålsberedningens förslag (SOU 2025:21). Sätt mål för upphandling av certifierat naturbeteskött och ekologiska livsmedel.

36

Vidta åtgärder för att minska matsvinnet

Utred om sänkt moms på mat som är nära sista förbrukningsdag, eller annat ekonomiskt incitament, kan användas för att minska matsvinnet, i linje med globala målet om halverat matsvinn till 2030. Detta för att minska uttaget av naturresurser. Skapa ekonomiska incitament för företag att skänka mat som annars skulle ha kastats till välgörande ändamål, till exempel genom skatteavdrag.

The background of the entire page is a photograph of ocean waves. The water is a deep blue, and the white foam of the waves is visible, creating a textured, dynamic background. The lighting suggests a bright day, with the sun reflecting off the water's surface.

FISKE & VATTENBRUK

ETT HAV SOM MYLLRAR AV LIV

Våra hav är under enorm press och fisket är ett av de största hoten mot livet i havet. Dessutom utsätts haven även för andra hot som klimatförändringar, nedskräpning, övergödning och försurning.

Att haven mår bra är avgörande för att motverka klimatförändringar, skydda arter och livsmiljöer, stödja ekonomisk utveckling, samt trygga matförsörjning, hälsa och arbetstillfällen. Globalt är närmare 95 procent av alla kommersiella fiskbestånd överfiskade eller fiskade till sin gräns. I Östersjön är siffran 75 procent och bland drabbade fiskarter finns flera strömmingsbestånd, torsk och ål. Även beståndet av nordhavsräka i Västerhavet har minskat drastiskt.

Vi behöver en fiskeriförvaltning som säkerställer att fiskets negativa inverkan på ekosystemen minimeras och som skyddar marina arter och livsmiljöer, och där ekosystemens struktur,

funktion och värden bibehålls. Livskraftiga ekosystem är en förutsättning för bärkraftiga fiskbestånd.

Vattenbruket är en snabbt växande sektor som kan utgöra en betydande källa till protein, ekonomisk tillväxt och sysselsättning. Fiskodling kan påverka ekosystemen och den biologiska mångfalden negativt genom näringsutsläpp och föroreningar, habitatförstörelse, rymningar och sjukdomsspridning. Fiskfoder har också en betydande miljö- och klimatpåverkan. Det är därför avgörande att säkerställa att fisk och skaldjur för konsumtion kommer från hållbart förvaltrade fisken och miljöanpassade vattenbruk.

37

Etablera ett incitamentprogram för hållbart vattenbruk

Detta i syfte att främja utvecklingen av slutna vattenbruksodlingar på land där vattnet recirkuleras och renas med filter och återbrukas. Det bör vidare främja utvecklingen av alternativa foderkällor som minskar miljöpåverkan och beroendet av foderfisk inom vattenbruket samt främja forskning, innovation och utveckling av odlingstekniker inom vattenbruket som effektiviserar produktionen och minskar miljöpåverkan.

38

Implementera en fiskeriförvaltning som tar hänsyn till hela ekosystemet

En sådan förvaltning – som inte bara beaktar de arter som fiskas – bevarar biologisk mångfald och biologiska processer som är nödvändiga för ekosystemens sammansättning, struktur och funktion samt säkerställer att fisk- och skaldjurspopulationer som påverkas av fiske håller sig inom säkra biologiska gränser. Den upprätthåller även genetisk variation som möjliggör viktiga funktioner i näringsväven och säkrar att fiskpopulationerna har en ålders- och storleksstruktur samt beståndsstorlek som garanterar långsiktig bärkraftighet. Därmed säkerställs även att fiskpopulationernas fulla reproduktiva kapacitet behålls.

39

Inför omgående restriktioner för trålfiske

Detta genom att:

- Flytta ut trålgränsen till 12 nautiska mil längs hela svenska Östersjö-kusten. Ta bort samtliga inflyttningsområden. Detta bör kombineras med minskat fiskeuttag.
- Införa bottenrålförbud utan undantag innanför trålgränsen samt i samtliga marina skyddade och känsliga områden. Inrätta fiskefria områden för att skydda fiskebestånd och bevara naturliga ekosystem genom att stänga vissa havsområden för allt fiske.

40

Inför omedelbart en effektivare kontroll och övervakning av fisket

Säkerställ även att lagar och påföljder för olagliga fiskeaktiviteter implementeras.

© Trygve Finkelsen / iStock

41

Stoppa omgående allt svenskt ålfiske

Stoppa ålfisket i enlighet med vetenskapliga rekommendationer, samt upphör med import av glasål och ålutsättningar i svenska vatten. Arbetet med att ta bort vandringshinder för att skapa fria vandringsvägar och återställa förlorade livsmiljöer för ålen bör intensifieras.

42

Eliminera risk för bifångst av östersjötumlare

Inför bifångstreducerande åtgärder i populationens hela utbredningsområde. Detta innebär förbud/reglering av stationärt nätfiske i tumlarens kärnområden, samt krav på användning av pingers i övriga delar av utbredningsområdet. Om användning av pingers fortsatt inte godkänns av Försvarsmakten, bör alternativa åtgärder införas. Skärp även kontroll och påföljder, samt inför obligatorisk övervakning av bifångst av tumlare i svenskt fiske. Förbättra övervakningen av bifångst av tumlare. Inför obligatorisk elektronisk kamerabevakning och säkerställ att rapportering av bifångst sker korrekt.

An aerial photograph of a modern, multi-story building with a light-colored facade and numerous windows. The building features several balconies with glass railings. A large section of the roof is covered with solar panels. The surrounding area includes trees with autumn foliage and a paved area.

ENERGI

ENERGISYSTEM I SAMKLANG MED NATUREN

Energisystemet har en nyckelroll i den nödvändiga klimatomställning som samhället har inlett. Men det är av stor vikt att omställningen sker på ett sådant sätt att de mål och åtaganden som rör naturen och biologisk mångfald inte motverkas.

Sverige har goda förutsättningar att bygga ett energisystem baserat på förnybar energi och samtidigt nå våra mål och åtaganden som rör naturen.

En snabb omställning från fossilt till förnybart har potentialen att vara bättre för natur och samhälle sett till bland annat luftkvalitet, vattenkvalitet, arbetstillfällen, biologisk mångfald och mark

som går förlorad på grund av klimatpåverkan. Därför är det helt avgörande att omfattande åtgärder för naturen vidtas från början i omställningen. Det behövs planer för utbyggnad av energinfrastruktur och standarder som minimerar eller undviker negativ påverkan på biologisk mångfald och ekosystem på land, i hav och sötvatten.

43

Tillämpa principen om energieffektivisering först, för att minimera påverkan på naturen

Politiska beslut, planering och större investeringar som berör energi ska först utreda vilka problem som kan lösas med en effektivare energianvändning, i enlighet med EU-direktiv. Ta fram en nationell strategi för energieffektiviseringsåtgärder och främja flexibilitet i energisystemet för att skapa bättre förutsättningar för omställningen och minska kostnaderna. Inför ambitiösa åtgärder och incitament för anpassningar på användarsidan, kopplat till beteendeförändring, hushållning och hållbar konsumtion.

44

Återuppta omprövningen av vattenkraften med bibehållet miljöskydd

Genomför den nationella planen för omprövning av vattenkraften utan dröjsmål. Det finns nu tillräckligt med bra underlag för att återuppta denna nödvändiga omprövning, så att Sverige kan leva upp till kraven i vattendirektivet, men även till andra berörda EU-rättsakter så som art- och habitatdirektivet och restaureringsförordningen.

45

Tillämpa en ekosystembaserad ansats när vindkraften byggs ut

Lokalisering av vindkraft måste planeras strategiskt för att inte skada och i möjligaste mån främja biologisk mångfald. Utbyggnad av havsbaserad vindkraft måste ske i samarbete över havsområden i hela Östersjöregionen, där kumulativa effekter beaktas över nationsgränser och där marina skyddade områden, samt områden med höga naturvärden, fredas.

46

Anta en nationell solenergistrategi för ökad utbyggnadstakt med minimal naturpåverkan

Inför incitament och styrmedel för maximalt utnyttjande av takinstallationer och utbyggnad i industriella, förorenade och redan omvandlade ytor och markområden med låg potential för restaurering, t.ex. nedlagda flygplatser och parkeringsytor. Säkra hänsyn till och främja biologisk mångfald när solparker byggs ut.

47

Begränsa användning av biomassa för energi och säkerställ hållbart ursprung

Användningen av biomassa för energiändamål behöver styras till sektorer där inga eller endast begränsade genomförbara alternativ finns tillgängliga, t.ex. direkt elektrifiering eller utnyttjande av elektrobränsle. Detta för att fasa ut fossila bränslen inom en snar framtid och samtidigt beakta påverkan på naturen. Sverige behöver säkerställa att svenska lagar, övervakning och tillsyn leder till att biomassan från jord- och skogsbruk uppfyller hållbarhetskriterier i EUs förnybartdirektiv.

LANDSKAPSPLANERING

HELHETSSYN I PLANERINGEN AV MARK & VATTEN

Hur vi planerar och använder mark och vatten – fysisk planering – har en avgörande betydelse för biologisk mångfald, men även för klimatet och klimatanpassning.

Det gäller såväl på landsbygd som i urbana miljöer. Naturen utarmas ofta på livsmiljöer i många små steg, vilket sammantaget leder till minskande, och mer sårbara, bestånd över tid. Kumulativa effekter måste därför hanteras. Det är många sektorer och aktörer som sammantaget påverkar landskapet, och dess innehåll av

livsmiljöer och bestånd av olika arter. Krav om kompensation för “återstående förluster” av biologisk mångfald måste komma på plats i miljölagstiftningen.

Ett landskapsperspektiv i planeringen av såväl land som vattenmiljöer – där åtgärder och utveckling hanteras mer sammanhållet över tid och rum – måste eftersträvas.

48

Öka det mellanstatliga samarbetet i arbetet med havsplanerna

Angränsande länders havsplaner måste ömsesidigt tas i beaktande. Hela Östersjön och Västerhavet behöver planeras med stark regional samordning och en tydlig ekosystembaserad ansats. Detta måste utgå från ekosystemens bärkraft och säkra att Sverige lever upp till mål och åtaganden globalt och inom EU gällande skydd och restaurering av havens biologiska mångfald och ekosystem. De kumulativa effekterna av klimaförändringar samt nyttjande av havets områden och resurser måste tydligt belysas och ligga till grund för en havsplanering som säkrar biologisk mångfald och tillräckligt utrymme för naturen.

49

Utveckla och stärk genomförandet av länens handlingsplaner för grön infrastruktur

Detta behöver ske i ett landskapsperspektiv och inkludera både land och vatten. Ge länsstyrelserna förbättrade styrmedel och förstärkta permanenta medel för genomförandet av planerna. Plattformar för samordning, planering och styrning bör etableras med andra myndigheter, kommuner, regioner, exploatörer, näringsliv och markägare. Kumulativa effekter av brukande och exploatering måste hanteras i syfte att optimera nytta och minimera skada över tid.

50

Stärk tillämpningen av ekologisk kompensation

Det bör ske huvudsakligen i enlighet med vad som föreslås i SOU 2017:34. Det innebär framför allt ändringar i plan- och bygglagen och miljöbalken för att öka och förbättra tillämpningen av ekologisk kompensation, bl.a. genom att föra in skadelindringshierarkin i miljöbalken. Det är viktigt att ekologisk kompensation aldrig ska användas som ett alternativ till minskad påverkan enligt skadelindringshierarkin, eller om det är risk att unika och icke ersättningsbara värden går förlorade, dvs. då bör man avstå exploatering. Vid exploatering uppstår ofta miljöpåverkan som inte kan undvikas, denna måste kompenseras. Detta är särskilt viktigt i tätbebyggda områden där det idag saknas krav på kompensation enligt plan- och bygglagen.

51

Säkra effektiva tillståndprocesser med bibehållet miljöskydd

Avsätt tillräckliga resurser för myndigheternas arbete. Påskyndade av tillståndsförfaranden bör uppnås genom bättre kunskap om natur- och sociala värden, fysisk planering, större administrativ kapacitet och expertis hos tillståndsmyndigheterna och de vägledande myndigheterna, inte genom att försämra lagstiftning om naturskydd.

© Yelizaveta Tomashevskaya / iStock

52

Stärk bevarande och utveckling av städernas grönstruktur

Detta genom att återinföra ett ekonomiskt stöd till kommunerna. Urban grönska bidrar med viktiga ekosystemtjänster som renare luft, bättre ljudmiljö, biologisk mångfald samt klimatanpassning genom t.ex. svalare temperaturer vid värmeböljor och effektiv dagvattenhantering. Den gröna infrastrukturen i urbana miljöer, såsom grönområden och naturbaserade lösningar, ger också sociala och kulturella värden. Det gynnar friluftsliv, främjar hälsa och välbefinnande, skapar trygga mötesplatser och ökar stadens attraktivitet, vilket gynnar den lokala ekonomin. Stödet bör därför omfatta både nya satsningar och utveckling av befintlig grönstruktur.

53

Värna allemansrätten och bibehåll ett generellt strandskydd

Allemansrätten är helt avgörande för svenskt friluftsliv och ett kulturarv. Strandzonen har stor generell betydelse för biologisk mångfald och friluftsliv. Strandskyddet behöver stärkas i tätbebyggda områden och tillsynen över strandskyddet bör öka.

FINANSIERING

INVESTERA I DET SOM HÅLLER OSS VID LIV

Hur och till vad pengar används har stor betydelse för hur vi lyckas möta de stora utmaningar som natur- och klimatkrisen innebär.

För att nå målen i det globala ramverket har världens länder åtagit sig att senast 2030 mobilisera minst 200 miljarder dollar per år, varav minst 30 miljarder årligen till utvecklingsländer. Det kommer att kräva såväl ökade statliga anslag som ökad finansiering från näringsliv och filantropi.

Sveriges nationella handlingsplan för biologisk mångfald (NBSAP) ska åtföljas av en finansieringsplan för hur genomförande av planens åtgärder ska finansieras.

De statliga anslagen till naturen måste förstärkas avsevärt. Vidare måste inno-

vativa finansieringar sökas, förslagsvis genom gemensamma ansträngningar mellan stat och näringsliv. Sverige måste bidra till världssamfundet i linje med vårt internationella åtagande.

Investeringar liksom placering av sparande bör styras så att det bidrar till den nödvändiga omställningen. Subventioner av verksamheter som är skadliga för klimat och natur måste upphöra. Och konsumenter måste ges bättre förutsättningar så att de kan göra bättre informerade val.

54

Öka de statliga anslagen till naturen

Anslagen måste öka avsevärt så att de åtgärder som krävs för att fullt ut uppfylla internationella åtaganden och EU-krav kan genomföras, inklusive åtgärdsförslagen i detta dokument.

- Stärk medlen inom utgiftsområde 20 till nationellt arbete med skydd av värdefull natur (anslag 1:14), åtgärder för värdefull natur (1:3) vilket inkluderar skötsel av skyddade områden samt restaurering, åtgärder för havs- och vattenmiljö (1:11), miljöövervakning (1:2), miljöforskning (1:5), samt förvaltningsanslagen till berörda myndigheter vilket inkluderar medel för tillsyn.
- Stärk även medlen inom utgiftsområde 23 för åtgärder för landsbygdens miljö och struktur (1:17) som innehåller medfinansiering till strategiska planen för CAP, medlen till Sveriges lantbruksuniversitet (1:23) för fördjupad miljöanalys, insatser för skogsbruket (1:2) som bland annat täcker biotopskydd och stöd för utveckling av natur- och kulturvärden samt myndighetsanslaget till Skogsstyrelsen (1:1) för framför allt tillsyn.
- Även anslaget till kustbevakningen inom utgiftsområde 6 (2:1) behöver stärkas.

Ändamålet med respektive anslag bör vid behov ses över så att åtgärderna som krävs för att leva upp till Sveriges åtaganden kan finansieras.

55

Fortsätt vara en stor givare till den globala finansieringen för biologisk mångfald

För genomförande av det globala ramverket i utvecklingsländer bör Sverige dels ge direkt finansiering till insatser för biologisk mångfald, och dels integrera frågan i andra insatser, för t.ex. jobbskapande och energi. Biståndet har en särskild roll att fylla i form av bidragsfinansiering för de minst utvecklade länderna och för civilsamhället som viktiga aktörer. Sverige bör också driva dessa frågor inom EU. Sverige behöver bidra till multilaterala fonder med fokus på biologisk mångfald, såsom påfyllnad av globala miljöfonden GEF9, minst i nivå med tidigare bidrag.

56

Stärk medlen för miljöersättningar till lantbrukare för miljöåtgärder

Öka miljöersättningarna antingen med nationella statliga medel eller med medel i strategiska planen inom ramen för EUs gemensamma jordbrukspolitik (se punkt 27).

57

Driv på för förstärkta och öronmärkta medel för natur inom EUs långtidsbudget

Bibehåll en LIFE-fond och etablera en restaureringsfond.

Lily Banse / Unsplash (CC0)

58

Utveckla ny innovativ finansiering av åtgärder för naturen via stat och näringsliv

Detta ska inte ska ersätta de statliga anslagen utan utgöra nödvändig kompletterande finansiering. Anslag i statsbudgeten bör fortsätta utgöra ryggraden i finansieringen av genomförandet av EU-krav och internationella åtaganden för naturen. Samtidigt finns ett stort behov av att hitta ny komplementär finansiering. Staten bör därför tillsammans med i första hand näringslivet initiera en process för att skapa ny innovativ finansiering, exempelvis fondlösningar som gör det möjligt för många olika aktörer att bidra. Initiativ bör tas för att utveckla innovativa lösningar för finansiering av allt från skydd och skötsel till restaurering och hållbart brukande av natur inom olika ekosystem.

59

Utveckla arbetet med att integrera natur och klimat i national- och miljöräkenskaperna

Detta i linje med EUs nya lagstiftning som kräver rapportering av klimat-investeringar och ekosystemräkenskaper från och med 2026. Sverige har redan en stark grund med årlig och kvartalsvis rapportering av klimatutsläpp, samt påbörjat arbete med ekosystemräkenskaper. För att stärka beslutsfattandet bör detta arbete breddas till att omfatta fler ekosystemtjänster, med fokus på objektiva mätbara indikatorer.

60

Uppmana företag och finansiella institutioner som levererar till statliga myndigheter och företag att sätta vetenskapliga mål för naturen

Målen kan till exempel sättas i enlighet med Science Based Targets for Nature.

61

Stå upp för starka krav på näringslivets hållbarhetsrapportering

Sätt ribban för svenska företags och finansiella aktörers rapportering i enlighet med EUs ursprungliga direktiv för hållbarhetsrapportering (Corporate Sustainability Reporting Directive, CSRD), både sett till vilka som ska rapportera samt vad som ska rapporteras. Detta ökar svenska företags konkurrenskraft mot marknaden och finansiärer samt är avgörande för att företagens sociala och miljömässiga påverkan kan bedömas på ett enhetligt sätt. Det senare är en förutsättning för att styra kapital mot hållbara investeringar, vilket i sin tur skapar förutsättningar för hållbar ekonomisk utveckling.

62

Ge direktiv till Finansinspektionen att bättre integrera hänsyn till natur och klimat i sin verksamhet

WWF förespråkar att myndighetens regelverk för finansaktörer ska anta en försiktighetsprincip och integrera naturrelaterade risker i alla tillsynsåtgärder. Dessa bör fokusera på riskhantering, ytterligare kapitalkrav och stresstester som inkluderar naturrelaterade risker. Centralbanker och tillsynsmyndigheter måste sätta tydliga och mätbara klimat- och naturmål i sina omställningsplaner. Se till exempel SUSREG (susreg.org).

63

Fasa ut eller styr om subventioner som är skadliga för biologisk mångfald senast 2030

Utfasning bör ske med de skadligaste först, i enlighet med åtaganden i det globala ramverket. Det omfattar skadliga subventioner inom alla näringar och branscher, exempelvis subventioner inom fiske, jord- och skogsbruk. Öka de positiva incitamenten för bevarande och hållbart nyttjande av biologisk mångfald. Driv även på för ett gemensamt regelverk för utfasning av skadliga subventioner inom EU i syfte att fasa ut och/eller styra om miljö- och ekosystemskadliga subventioner. Konkurrensneutralitet bör vara utgångspunkt, tillsammans med miljö.

ÖVERVAKNING & UPPFÖLJNING

ÖKAD KUNSKAP GER BÄTTRE ÅTGÄRDER

Det saknas fortfarande i hög utsträckning tillräcklig kunskap om naturen. Kunskapen behöver stärkas – genom inventering, forskning och miljöövervakning – för att få tillräckligt bra underlag för att kunna sätta in rätt åtgärder och prioritera klokt.

Även uppföljning av insatta åtgärder är av stor vikt, i strävan mot åtgärder baserade på vetenskapliga utvärderingar och beprövad erfarenhet. Rapportering till såväl EU och internationella organ som till medborgarna, är också viktigt. De ökade kraven på nationell rapportering via olika EU-rättsakter medför ökade krav på nödvändiga data.

Miljöövervakningen behöver därför utvecklas.

Betydelsen av dessa delar av miljöpolitiken är ofta underskattad. Det handlar om en grundläggande infrastruktur, i syfte att ha fullgott underlag för användningen av samhällets samlade medel, och kunna fullgöra vår internationella rapportering.

© Ola Jennersten / WWF-Sweden

64

Ge uppdrag till berörda myndigheter att stärka miljöövervakningen

Miljöövervakningen måste stärkas så att den uppfyller kraven på uppföljning och rapportering i det globala ramverket för biologisk mångfald och EUs naturvårdslagstiftning, inklusive nya krav enligt restaureringsförordningen, avskogningsförordningen och förnybartdirektivet. Den måste leverera nödvändiga data för uppföljning av huvudindikatorerna och andra relevanta indikatorer i globala ramverket, EU-rapportering samt nationella miljömål. Detta kräver förstärkning av anslaget, så att det motsvarar dessa behov. Förslag i tidigare betänkande om miljöövervakningen (SOU 2019:22) bör tas tillvara.

65

Lev upp till rapporteringskraven inom EU, FNs konvention om biologisk mångfald och andra internationella organ

Rapportering av åtaganden kopplat till biologisk mångfald måste ske på ett fullödigt sätt – i tid och med goda, kvalitetssäkrade data. Det måste genomföras med användande av allt relevant vetenskapligt underlag, även med hjälp av beprövad lokal och traditionell kunskap, och med deltagande från omgivande samhälle så som vetenskaps- och civilsamhälle, näringsliv och andra.

Säkerställ vetenskapligt baserad rapportering till EU om naturens tillstånd (artikel 17 rapportering), dvs. rapportering kring hur Sverige lever upp till EUs art- och habitatdirektiv och fågeldirektiv, som utgår från kunskapsbaserade analyser om det ekologiska behovet. Detta bör gälla för alla biom inklusive gräsmarker och skog.

66

Utveckla en nationell uppföljningsmekanism för genomförandet av globala ramverket och EUs biodiversitetstrategi

Det måste ske i enlighet med kraven i dessa. Det inkluderar en process för utvärdering och uppskalning där Sverige åtar sig att utöka åtgärderna för att stärka genomförandet om utvärdering visar att målen inte nås.

67

Stärk tillsynen enligt miljölagstiftningen genom utvecklade metoder och ökad budget

Tillsynsmyndigheterna saknar i många fall resurser för att utföra den tillsyn som ligger under deras ansvar. Tillsynen behöver utvecklas mot bakgrund av EUs miljölagstiftning såväl som för miljöbalken och sektorslagstiftning.

68

Skapa ett flerårigt program för stärkt kunskapsuppbyggnad om Sveriges natur

Detta bör bygga på samarbete mellan befintliga institutioner och lärosäten för att använda resurser på ett kostnadseffektivt sätt. Det bör omfatta såväl land- som sötvatten- och havsmiljö, vilket förutsätter ökade medel. Fokus bör ligga på inventering av särskilt värdefull natur och innefatta arter och populationer, mångfalden av ekosystem samt genetisk variation, liksom domesticerad eller odlad mångfald, och använda modern teknik.

69

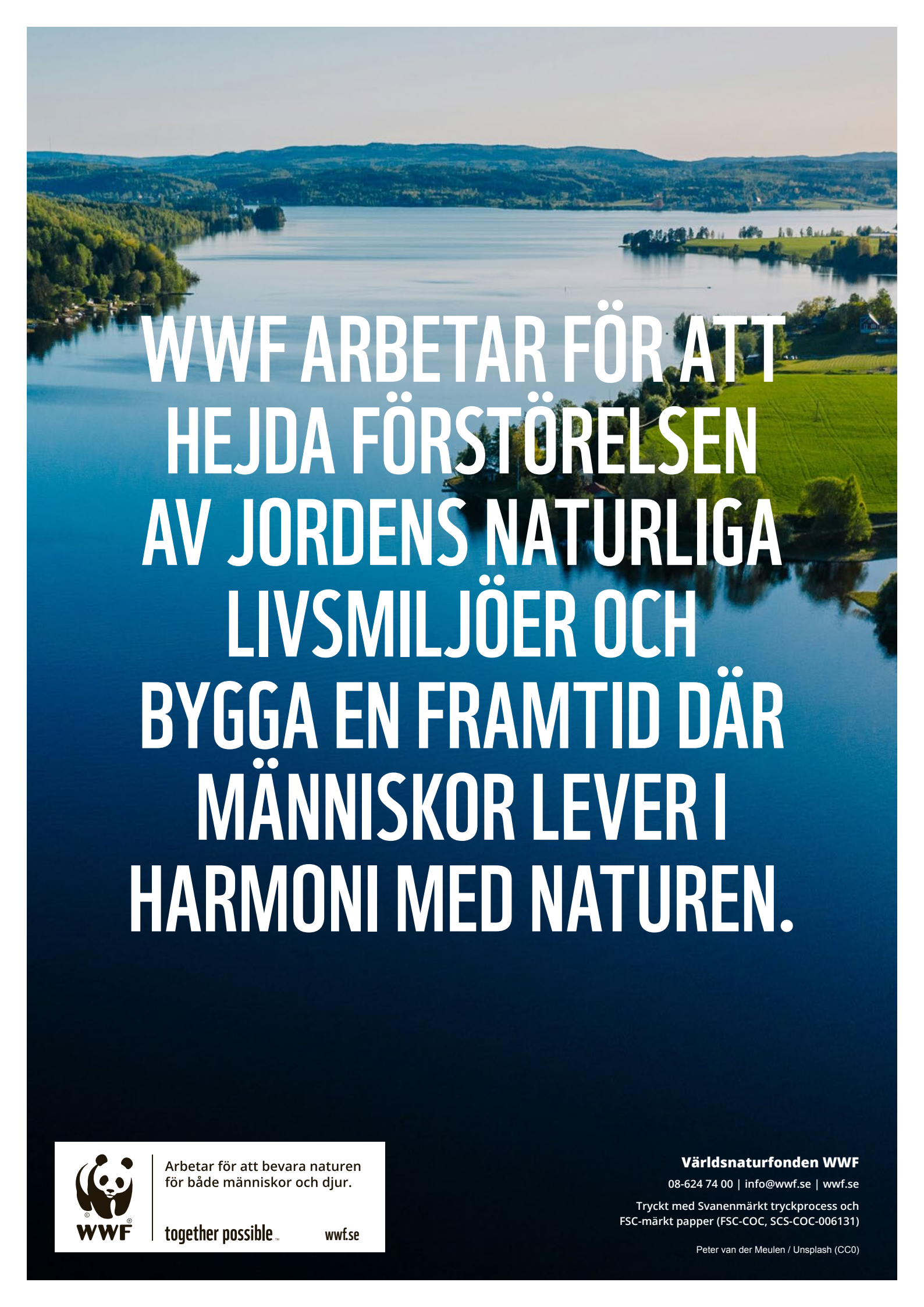
Kartlägg och skydda ur- och naturskogarna i Sverige

Kartläggning måste ske i enlighet med EUs biodiversitetsstrategi och naturrestaureringsförordning. Staten måste inventera, kartera, övervaka samt skydda dessa skogar enligt EUs vägledning om ur- och naturskogar. Det innebär också behov av inventering av områden med sannolik förekomst av ur- och naturskogar som ännu inte kartlagts.

70

Stärk läroplanerna för att främja kunskap och handlingskompetens kring biologisk mångfald

Läroplaner och högre utbildning ska integrera vetenskapligt förankrad kunskap om naturen, människans beroende av biologisk mångfald, dess bevarande och hållbara lösningar. Läroplanernas innehåll ska möjliggöra delaktighet och framtidstro genom att utveckla förmågan att agera för en hållbar framtid.

WWF ARBETAR FÖR ATT HEJDA FÖRSTÖRELSEN AV JORDENS NATURLIGA LIVSMILJÖER OCH BYGGA EN FRAMTID DÄR MÄNNISKOR LEVER I HARMONI MED NATUREN.

Arbetar för att bevara naturen
för både människor och djur.

together possible™

wwf.se

Världsnaturfonden WWF

08-624 74 00 | info@wwf.se | wwf.se

Tryckt med Svanenmärkt tryckprocess och
FSC-märkt papper (FSC-COC, SCS-COC-006131)

Peter van der Meulen / Unsplash (CC0)